

“Analysis of the employment structure of ukraine’s population during the war”

AUTHORS	Alina Barash
ARTICLE INFO	Alina Barash (2023). Analysis of the employment structure of ukraine’s population during the war. <i>Social and labour relations: theory and practice</i> , 13(2), 20-32. doi: 10.21511/slntp.13(2).2023.03
DOI	http://dx.doi.org/10.21511/slntp.13(2).2023.03
RELEASED ON	Friday, 18 October 2024
RECEIVED ON	Thursday, 01 August 2024
ACCEPTED ON	Thursday, 10 October 2024
LICENSE	 This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License
JOURNAL	"Social and labour relations: theory and practice"
ISSN PRINT	2410-4752
ISSN ONLINE	2415-3389
PUBLISHER	LLC “Consulting Publishing Company “Business Perspectives”
FOUNDER	State Higher Educational Establishment "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman", Social and Labour Relations Institute

NUMBER OF REFERENCES

28

NUMBER OF FIGURES

2

NUMBER OF TABLES

2

© The author(s) 2024. This publication is an open access article.

BUSINESS PERSPECTIVES

Publisher

LLC "CPC "Business Perspectives"
Hryhorii Skovoroda lane, 10, Sumy,
40022, Ukraine

www.businessperspectives.org

V. HETMAN KNEU

Founder

State Higher Educational Establishment
"Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman",
Prospect Peremogy, 54/1, Kyiv,
03057, Ukraine

<https://kneu.edu.ua/>

Received on: 01st of August, 2024

Accepted on: 10th of October, 2024

Published on: 18th of October, 2024

© Alina Barash, 2024

Alina Barash, Ph.D (Economics), Kyiv
National Economic University named
after Vadym Hetman, Ukraine.

This is an Open Access article, distributed
under the terms of the [Creative Commons
Attribution 4.0 International license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which
permits unrestricted re-use, distribution, and
reproduction in any medium, provided the
original work is properly cited.

Conflict of interest statement:

Author(s) reported no conflict of interest

Alina Barash (Ukraine)

ANALYSIS OF THE EMPLOYMENT STRUCTURE OF UKRAINE'S POPULATION DURING THE WAR

Abstract

Structural shifts in employment in the modern Ukrainian economy are caused by factors such as the military situation, technological progress, demographic changes, and economic instability. These changes affect the sectoral, gender, and regional distribution of workers and require adaptation from labor market participants and social policies to ensure the stability and efficiency of employment. Addressing structural shifts in employment in Ukraine requires a comprehensive approach, which includes stimulating the development of new economic sectors, supporting entrepreneurship, modernizing education and training, and providing social protection for workers during reorientation and retraining processes. Such an approach will help achieve a balanced state of supply and demand in the labor market, thereby ensuring long-term societal protection and well-being.

Keywords

structural shifts, employment, labor market, information
society, war

JEL Classification

J21, J23, J24, J61

А. Ю. Бараш (Україна)

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Анотація

Структурні зрушення зайнятості у сучасній економіці України викликані різноманітними факторами, такими як військовий стан, технологічний прогрес, демографічні зміни та економічна нестабільність. Ці зміни впливають на галузевий, гендерний і регіональний розподіл працівників та вимагають адаптації суб'єктів ринку праці та соціальних політик для забезпечення стійкості та ефективності зайнятості. Структурні зрушення зайнятості в Україні потребують комплексного підходу до розв'язання, який включає в себе стимулювання розвитку нових галузей економіки, підтримку підприємництва, модернізацію освіти та навчання, а також соціальний захист працівників у процесі переорієнтації та перекваліфікації. Такий підхід допоможе досягти збалансованого стану попиту і пропозиції на ринку праці, що в свою чергу забезпечить захист і добробут суспільства у довгостроковій перспективі.

Ключові слова

структурні зрушення, зайнятість, ринок праці,
інформаційне суспільство, війна

Класифікація JEL

J21, J23, J24, J61

ВСТУП

В реаліях сьогодення цілі економіки України в першу чергу мусять бути спрямовані на забезпечення базової потреби громадян у безпеці на довгостроковій основі. Насамперед, структурні зрушення зайнятості, які донедавна відбувалися поступово, а з ковідною пандемією пришвидшилися, були пов'язані з пріоритетним завданням розбудови цифрової економіки. Зараз цей пріоритет обумовлюється ще й війною. Тому важливо здійснювати систематичний аналіз стану зайнятості населення і організації людських ресурсів, щоб у кожен момент часу мати адекватну оцінку потенціалу і розробляти доцільні стратегії їх розвитку для ефективного функціонування ринку праці. У випадку дисбалансу попиту і пропозиції на ринку праці існує загроза у збільшенні безробіття і втраті можливості втілювати суспільні інтереси.

Російська агресія, яка щоденно загрожує українському народу, змусила шукати більше технологічних рішень для організації безпечних умов зайнятості. Досвід показує, що технологічні інновації здатні допомогти країні, економіці зокрема, швидко адаптуватися в невизначених і небезпечних умовах. До того ж технології здатні примножити, доповнити, а то й замінити живу працю, взяти на себе функціональну роль і залишити людям роль операторів, що зменшує фізичну присутність у місцях де існує загроза обстрілів. Все поширенішим стає питання симбіозу людина-машина. Тож життєво важливо, щоб структура зайнятості України відповідала сучасним і майбутнім вимогам до наявності необхідних кваліфікованих працівників, які володіють навичками і особистісними якостями необхідними для виконання поставлених перед ними завдань.

Незаперечним фактом є те, що світ стає дедалі складнішим і непередбачуванішим через надмірну інформаційну насиченість простору, а особливо в стані війни, і людині самотійно не під силу осягнути звалений на неї масив хаотичних даних, а отже важко охопити повноту дійсності. Проте технології можуть упорядкувати великий обсяг інформації та зробити її більш доступною та зрозумілою для аналізу і розробки успішних стратегій. Така ситуація обумовлює важливість організації навчання працівників відповідним умінням і компетенціям для використання інструментів новітніх технологій, щоб скористатися їхніми можливостями, що дозволить своєчасно реагувати на зміни середовища і регулювати їх. Адже від дієвих і обґрунтованих рішень щодо організації структури зайнятості залежить збалансований стан попиту і пропозиції на ринку праці країни та добробут населення.

1. ЛІТЕРАТУРНИЙ ОГЛЯД

Увага науковців до вивчення структурних зрушень зайнятості постійно знаходиться в центральній зоні наукових досліджень через значущість розуміння походження поточного стану і ймовірних тенденцій розвитку попиту і пропозиції на ринку праці. Соціологи, економісти, освітяни, психологи намагаються пояснити принципи і властивості механізму зайнятості, щоб передбачити потреби у кваліфікованих кадрах: їх якості і кількості, визначити особливості положення працівників і роботодавців у різних системах ринків праці для створення сприятливого середовища для комунікації і реалізації трудового потенціалу

населення з метою уникнення безробіття і підвищення добробуту населення.

Зарубіжні вчені займалися дослідженням структури зайнятості та намагалися пояснити її фактори, що дають змогу фіксувати причини зрушень та прогнозувати майбутні зміни на ринку праці. Бел у своїх роботах досліджував перехід від індустріального суспільства до постіндустріального та вплив цього переходу на структуру зайнятості і прогнозував збільшення науково-технічних працівників від яких буде залежати розвиток людства [4]. Дюфло разом з Банерджі вивчали фактори, що впливають на зайнятість у країнах що розвиваються та методи боротьби з безробіттям шляхом

розумного інтернаціоналізму і суспільства, що ґрунтується на співчутті і повазі [1]. Голдін та Скотт досліджують історичні аспекти гендерної нерівності і еволюцію зайнятості жінок на ринку праці, що впливає на підвищення добробуту населення [9; 26]. Пікетті досліджував економічну нерівність та зауважував, що через значну різницю між розмірами заробітних плат знижується продуктивність працівників, що дається взнаки стану зайнятості [24]. Флорида, автор теорії креативного класу, у своїх працях доводив, що наявність творчих працівників у структурі зайнятості населення гарантує її ефективне функціонування та що креативні діячі є амортизатором ринку праці [8]. Харарі, ізраїльський історик, досліджував вплив технологій на майбутню зайнятості та застерігав про загострення проблеми масового безробіття з мірою проникнення ІКТ у трудове життя суспільства, якщо не регулювати наслідки процесу цифровізації [10]. Шваб досліджував Четверту промислову революцію і її вплив на характер зайнятості, прогнозує все більше відходження від ієрархічних структур до моделей мережевої взаємодії, де підприємства все більше будуть формуватися навколо децентралізованих команд, працівників на віддаленні та динамічних за складом колективів з підтримкою постійного обміну даних про поточні завдання [25].

Тему структурних зрушень піднімали у своїх наукових працях наступні вітчизняні вчені: Азьмук, Бицюра, Близнюк, Герасименко, Гончарук, Грішнова, Калініна, Лісогор, Маршавін, Качан, Колот, Петрова, Томащук. Так, Азьмук у своєму дослідженні присвяченому повоєнному відновленню України зазначила, що цифрові технології є фактором резильєнтності соціально-трудої сфери, у т.ч. зайнятості, та зумовлює появу нового чинника у процесі праці – ШІ (штучного інтелекту), і, відповідно, формування та поширення нових форм взаємодії суб'єкт – об'єкт у процесі праці, взаємодії людина-машина [18]. Тут би хотілося зауважити, що симбіоз з технологіями — це глибока форма взаємодії, де люди та технології співіснують і взаємодіють на рівних умовах, утворюючи єдину систему. У симбіозі технології не лише допомагають людям, але й стають невід'ємною частиною їхньої сутності

та функціонування. Тому з метою формування структури зайнятості населення, що ґрунтується на гуманістичних принципах, особливо під час війни, науковцям важливе розуміння людської душі, моралі, що допоможе краще визначити міру об'єднання технологій, ШІ і людини, щоб зберегти визначальне становище людини у виборі свого трудового майбутнього [2]. Як зазначає Колот «епоха homo economicus» має відійти у минуле, а центральною постаттю має стати «людина соціальна, відповідальна», вона ж мережева [15]. Також важливо згадати теорію міжособистісного простору Штомпка, польського вченого, що доводить важливість довірливих і солідарних відносин, що підвищують якість взаємодії і поповнюють соціальний капітал, який сприяє ефективній комунікації з приводу ефективної зайнятості населення [27].

Проте на думку автора стан зайнятості населення України вимагає постійного моніторингу в умовах війни, глобалізації і технологічного прогресу з метою створення нових і перегляду наявних підходів до рішень, щодо організації людських ресурсів в умовах війни, здатних налагодити і створити нові зв'язки у системі трудових відносин враховуючи вплив сучасного контексту і майбутніх тенденцій розвитку інформаційного суспільства.

2. МЕТА

Основною метою дослідження є аналіз стану структурних зрушень зайнятості України у військовому стані, виявлення причин та наслідків трансформацій, а також розробка рекомендацій щодо регулювання системи з організації людських ресурсів відповідно до національних і загальносвітових тенденцій, що полягають у підвищенні обороноздатності держави і розбудові високотехнологічного суспільства.

3. РЕЗУЛЬТАТИ

Насамперед важливо зазначити, що під структурою зайнятості автор розуміє систему відносин щодо розподілу людських ресурсів за

Таблиця 1. Ендогенні та екзогенні фактори зайнятості населення

Джерело: Складено автором.

Категорія факторів	Ендогенні фактори	Екзогенні фактори
Економічні	Інвестиції в людський капітал Рівень зарплат	Економічні умови Стан глобального ринку праці
Соціально-демографічні та культурні	Рівень освіти Стан здоров'я населення Мотивація до праці	Демографічні зміни Міграційні процеси Культурні фактори
Технологічні	Комп'ютеризація і автоматизація робочих процесів	Глобальний технічний прогрес Інновації в межах країни Внутрішні інвестиції в НДДКР
Військово-політичні	Політика у сфері зайнятості	Міжнародна політична ситуація Війна
Правові	Трудове законодавство	Вплив міжнародних організацій (наприклад, МОП) Регулювання бізнесу
Екологічні	Екологічна свідомість	Зміни клімату Екологічні катастрофи

галузями економіки, що сформувалася під впливом ендогенних і екзогенних факторів. Фактори пропонується розділити на наступні категорії: економічні, соціально-демографічні, культурні, технологічні, військово-політичні, правові та екологічні, які тою чи іншою мірою, одночасно або по черзі, формують стан і визначають тенденції розвитку зайнятості населення, що відображається у розподілі праці між різними секторами економіки, типами робіт та рівнями кваліфікації працівників (Таблиця 1).

Слід наголосити на тому, що зазначені фактори мають взаємообумовлений вплив і вони є важливими для розуміння механізму структурних перетворень зайнятості населення і природи її змісту. Наразі фактори, які інтенсивніше визначають стан зайнятості України мають екзогенний характер (військова агресія росії, науково-технічна революція, глобалізація господарства), що вказує на потреби адаптації внутрішнього середовища, – структури зайнятості, - з метою забезпечення її гнучкості

Рисунок 1. Механізм структурних перетворень зайнятості населення

і стійкості. При цьому потрібно взяти до уваги те, що адаптація соціально-економічної системи в процесі реструктуризації – це не просто пристосування, це завжди розвиток шляхом системної диференціації спрямованої на досягнення максимальної стійкості системи за рахунок утворення додаткових зв'язків всередині неї [13].

Нижченаведений окреслений механізм має допомогти краще зрозуміти, як здійснюються структурні перетворення зайнятості населення, що виникають внаслідок вищезазначених ендогенних й екзогенних факторів (Рисунок 1).

Отже, механізм структурних перетворень зайнятості населення включає шість ключових етапів:

1. Спочатку відбуваються **зміни в попиті і пропозиції на ринку праці**, що викликає ендогенними й екзогенними факторами зайнятості. Це призводить до виникнення нових потреб у певних професіях та зменшення попиту на інші.
2. **Освітні системи адаптуються**, розробляють нові програми та курси, орієнтовані на потреби ринку праці, а також пропонують перекваліфікаційні програми для працівників, які втратили роботу. Це забезпечує відповідність кваліфікацій працівників новим вимогам ринку праці.
3. **Мобільність робочої сили** збільшується через перехід між секторами економіки, що оптимізує розподіл робочої сили відповідно до нових економічних умов.
4. Створюються **нові робочі місця** у зростаючих секторах економіки, зменшується кількість робочих місць у традиційних або занепадаючих секторах, і з'являються нові форми зайнятості, такі як фрілансінг або дистанційна робота.
5. **Політичні та соціальні реакції** включають впровадження нових політик для підтримки працівників, таких як соціальні виплати, дотації та податкові пільги, а також програми підтримки підприємців та

стартапів. **Соціальні ініціативи** спрямовані на пом'якшення наслідків безробіття та економічних труднощів, забезпечуючи соціальну стабільність.

6. Останнім етапом є **оцінка та корекція** впроваджених змін та політик. Це включає моніторинг ефективності змін, оцінку результатів та внесення коректив у стратегії адаптації, а також залучення зворотного зв'язку від працівників і роботодавців для покращення існуючих ініціатив.

Тож для створення якісних каналів комунікації в системі зайнятості потрібно проаналізувати її сучасний стан, що обумовлений вищезазначеними факторами і визначити напрями її структурних перетворень для кращої орієнтації в умовах інформаційного суспільства.

Наразі економічні ендогенні фактори зайнятості, що відображаються в платоспроможності населення і в державних видатках на освіту, сприяють здобуттю знань, необхідних для володіння компетенціями для бажаної роботи. Інвестиції у людський капітал мають значний вплив на формування належної структури попиту і пропозиції на ринку праці. Проте, як показав Бицюра у своєму дослідженні випуску освітніми закладами фахівців із вищою освітою в Україні, підготовка майбутніх фахівців не відповідає світовим тенденціям у збільшенні науково-технічних спеціалістів для інноваційного розвитку країни [5]. Це свідчить про недоречну стратегію планування кваліфікаційних кадрів і марне виділення бюджетних коштів на освіту, що загрожує неспроможністю суспільства реалізувати свої інтереси у довгостроковій перспективі. Тому слід краще налагоджувати комунікацію між державою, освітніми закладами, підприємствами та індивідами у питанні інвестицій, що спрямовуються на нагромадження і розвиток людського капіталу.

Не менш важливим фактором зайнятості, який обумовлює її сучасний стан є рівень заробітних плат, адже бажання отримувати гідну оплату праці керує працівниками при виборі професії і місця роботи. Тож пропозиція конкурентної платні є дієвим інструментом

для залучення необхідних працівників у перспективні галузі економіки. Але надмірний розрив між розмірами заробітної плати, який зараз спостерігається у різних професіях негативно впливає на мотивацію і продуктивність на ринку праці. По-перше, як зазначалося у науковій праці Петрової та Лопушняк, і, присвяченій ефективній зайнятості населення, різниця у заробітній платі на аналогічних посадах всередині країни та за її межами у 10-15% вже спонукає працівників шукати роботу за кордоном. Отже, прагнення роботодавців заощадити на виплатах персоналу може призвести до втрати кадрів. Без зміни підходу до оплати праці міграційні потоки, ймовірно, зростатимуть [21]. По-друге, Піккеті писав у своїй книзі «Капітал ХХІ століття», що заробітна плата гігантів (керівників великих компаній, попзірок, спортсменів) визначається не продуктивністю їх праці, тому, що складно підрахувати деякі її складові математичним шляхом. Це в свою чергу призводить до концентрації і нагромадження капіталу у багатіїв, тоді коли зростає гранична нерівність, за якої більшість зайнятого населення, що працює на низькооплачуваних професіях, не може розраховувати на збагачення [24]. Отже варто залишати рівну можливість для працівників на примноження свого капіталу, щоб інститут заробітної плати мав важіль впливу на формування структури зайнятості населення.

Загальний стан економіки держави і світу безперечно впливає на зайнятість населення. Теорія загальної рівноваги, яка використовує

складні математичні методи, вказує на ключовий і дуже важливий момент: нерозсудливо досліджувати певний ринок ізольовано. Зміни на одному спричиняють трансформації на інших ринках. В економічному сенсі все взаємопов'язано [14]. Так у зв'язку зі збитками, що спричинила російська агресія проти України перебудову зазнали ряд економік. Тож розривання/зміна галузевих ланцюгів через знищення/закриття підприємств створило навантаження на регіональні і зарубіжні ринки праці, що мають реорганізувати структури зайнятості і створити нові робочі місця для внутрішньо переміщених осіб і біженців. Тільки 8 млн внутрішньо переміщених осіб (за даними Міжнародної організації з міграції) та 6.2 млн осіб що виїхали за кордон [17].

Зайнятість у регіональному розрізі характеризується нерівномірним розподілом людських ресурсів по території України, що пов'язано з тим, що кількість робочих місць переважає у столиці (21.7% зайнятого населення) і регіонах, що розташовуються далі від лінії фронту. Попри все, такі регіони котрі межують з росією і знаходяться близько до бойових дій – Одеса (6.1%), Дніпро (12%) та Харків (7%) – мають значну зайнятість населення. У Львівській області зайняте населення складає близько 9% від загальної чисельності та у низці областях аналогічний показник коливається від 2-4% (Рисунок 2).

Така ситуація загрожує розриву між розвитками регіонів, що буде гальмувати формуван-

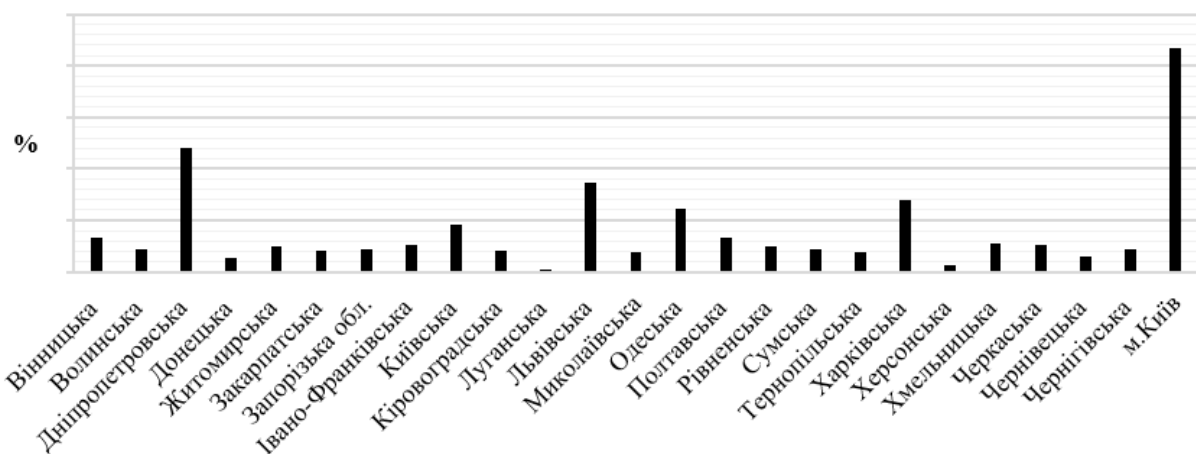

Рисунок 2. Частка зайнятого населення у регіональному розрізі, 2023 рік, % [19]

ня ефективної структури людських ресурсів через відсутність однакового доступу до можливостей і спільних інтересів. Тож важливо розбудовувати інфраструктуру і робочі місця у всіх без виключення областях України задля рівних можливостей для інформаційного суспільства.

Інфраструктура вітчизняного ринку праці ще за часів ковідної пандемії зазнала значних змін, що сприяло розширенню та закріпленню інституту гнучких форм зайнятості. Гнучкі форми зайнятості стали ключовим інструментом для підтримання економічної стабільності та адаптації суб'єктів ринку праці і на початку повномасштабного вторгнення. Так і надалі фріланс і проектна зайнятість є важливим джерелом доходу для українців. Для багатьох переваги індивідуального регулювання умов праці відіграють вирішальне значення при виборі професії і місця роботи. Тож щоб зменшити міграційні потоки і впливу кваліфікаційних кадрів у пошуках роботи, важливо створити і підтримувати сприятливе правове поле для гнучких форм праці, що в свою чергу забезпечує стійкість і гнучкість структури зайнятого населення у кризові періоди [22].

Тим часом тенденції на вітчизняному і глобальному ринках праці дещо відрізняються через пріоритетність завдань і викликів, що вони ставлять перед собою, тому необхідно взяти до уваги, що важливо розглядати структуру зайнятості України у військовий час та післявоєнний. Та вже зараз потрібно слідувати світовій тенденції у збільшенні категорії інтелектуальних професій, що забезпечать взаємовигідну інтеграцію до глобального високотехнологічного суспільства та підвищать обороноздатність країни за рахунок використання і розробки нових технологій.

Наступним кроком буде аналіз структури зайнятості населення за видами економічної діяльності та співставлення їх із кількістю вакансій і кількістю безробітного населення. Це дозволить визначити відповідність поточної структури зайнятості та попиту і пропозиції на ринку праці сучасним і майбутнім потребам країни у наявності необхідних галузей для досягнення поставлених цілей. Як видно з

таблиці 2 кількість зайнятого населення у 2023 році становила близько 8 млн осіб, найбільша кількість зайнятих у державному управлінні і військовій обороні (13.6) та охороні здоров'я (10.1%). Наведена структура відображає потребу суспільства у захисті країни і життя та прогнозується, що вона з часом не зменшиться, тому важливим завданням у стані війни є підготовка спеціалістів за КВЕД, що пов'язані з забезпеченням оборонної здатності країни: військових і лікарів. Зрозуміло, що війна залучила не кожного безпосередньо хто представляє вищезазначені економічні діяльності та у кожному КВЕД є працівники, що відіграють важливу і ключову роль у протистоянні російській агресії. У стані війни, економіка країни вимушена рухатися паралельно на двох рейках, які забезпечують потреби армії та цивільного населення, що важливо для здорового функціонування суспільства у довгостроковій перспективі. Чиксентмігаї, американський психолог, писав «щоб жити добре, недостатньо позбутися того, що в житті негаразд. Нам потрібна також позитивна мета, інакше нема сенсу рухатися далі» – саме цією настановою користується український народ, коли докладає своїх зусиль, свою працю у сучасну економіку України [6].

Такий відсоток зайнятого населення – 27.5%, у КВЕД А-Г, переважно представлена працівниками робітничого класу, фізична праця яких докладає своїх титанічних зусиль у подоланні руйнувань електростанцій та житлових будинків завданих ракетними обстрілами росії. Сукупні прямі збитки від руйнувань і пошкоджень об'єктів суспільного сектору (соціальні установи, заклади освіти, науки, охорони здоров'я, культурні та спортивні споруди, адміністративні будівлі тощо) на початок січня 2024 року склали близько \$13.7 млрд та збитки завдані українській енергетиці складають \$9 млрд [16]. Тож критично важливо модернізувати економічну діяльність у сфері будівництва, промисловості, енергетики, шляхом підвищення кваліфікації працівників і впровадження нових технологій, щоб відновлювати і зводити нову інфраструктуру країни як під час війни так і у післявоєнний період. Також інновації мають торкнутися сільського, лісного і рибного господарств, де знаходиться 5%

Таблиця 2. Кількість зайнятого і безробітного населення, кількість вакансій за видами економічної діяльності, осіб, 2023 рік

Джерело: Сформовано авторами за [7].

Код	Вид економічної діяльності	Зайняте населення	% до загальної чисельності	Кількість вакансій, одиниць	Кількість осіб, які мали статус безробітного
A	Загальна чисельність осіб	7 987 656	100	329 436	483 245
B	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	428 630	5.4	29 483	42 514
C	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	138 193	1.7	5 456	5 040
D	Переробна промисловість	1 030 024	12.9	57 685	58 821
E	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	262 590	3.3	10 346	9 479
F	Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	115 710	1.4	8 870	4 802
G	Будівництво	225 120	2.8	7 481	9 505
H	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	1 311 864	16.4	53 457	77 717
I	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	625 735	7.8	22 105	25 896
J	Тимчасове розміщування й організація харчування	129 001	1.6	11 812	10 201
K	Інформація та телекомунікації	141 984	1.8	1 506	4 828
L	Фінансова та страхова діяльність	156 584	2.0	1 993	9 702
M	Операції з нерухомим майном	129 911	1.6	2 693	3 467
N	Професійна, наукова та технічна діяльність	278 424	3.5	5 100	8 292
O	Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	261 910	3.3	11 494	10 723
P	Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	1 086 772	13.6	24 688	58 550
Q	Освіта	691 319	8.7	42 464	15 931
R	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	804 370	10.1	26 280	21 540
S	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	94 012	1.2	3 688	2 464
T	Надання інших видів послуг	75 503	0.9	2 832	3 098

зайнятого населення, щоб зберегти і створити нові робочі місця у даній сфері, що під час війни окрім економічної і продовольчої функції, стала виконувати візитну функцію, функцію бренду незламності і нескореності українського народу перед нелюдськими звірствами росії.

Значна кількість зайнятих у економічній діяльності пов'язаної з оптовою і роздрібною торгівлею (16.4%) та транспортом, складським господарством, поштовою та кур'єрською діяльністю (7.8%) пов'язана з активізацією інтернет-торгівлі на різноманітних цифрових платформах. Через віртуальність низки традиційних процесів торгова діяльність вимагає не великого початкового капіталу і дозволяє виходити на міжнародні ринки як для купівлі так і для збуту товарів і послуг. Зростання зайнятості у транспортних

перевезеннях і кур'єрській доставці очікується і надалі тому, що потреба людей переміщатися у зв'язку з міграцією через втрату житла вдома, зокрема трудовою міграцією буде залишатися ще тривалий час. Кур'єрська доставка як і перевезення в умовах війни і цифрової комерції є важливим каналом, що оптимізує процес передачі між замовником і постачальником і користується все більшою популярністю не тільки в Україні, а і у світі.

У ВЕД під наступними найменуваннями: «Інформація та телекомунікації», «Професійна, наукова та технічна діяльність» та «Освіта» залучено 1.8%, 3.5% та 8.7% працівників відповідно. Війна довела ефективність використання цифрових технологій у всіх сферах життя суспільства, тож важливо збільшувати

частку зайнятого населення у перелічених галузях. У попередніх дослідженнях автора, зайняте населення у зазначених ВЕД було віднесено до креативного класу - інтелектуальних працівників ринку праці, і підкреслено, що для креативних працівників найважливіше – це ідейність їх діяльності й історичність місця, де вони воліють займатися творчою діяльністю [3]. Якраз сьогодні Україна представляє інтерес як територія, де найвищі цінності суспільства – це повага до життя людей і їх свобода, яка є сприятливим ґрунтом для плідних інноваційних ідей. Щоб не відставати від технологічного розвитку світу, мати змогу використовувати передові технології та розробляти нові, структура зайнятості України має складатися з науково-технічних працівників і освітян, що як зазначав Бицюра сприяють «дифузії» нових технологій [5]. Враховуючи, що Україна займає четверте місце у світі за кількістю громадян з вищою освітою, різноманітний етнічний склад населення, багату культурну спадщину та ментальні особливості нації, які полягають у здатності працювати та бажанні розвиватися існують всі передумови збереження і розвитку людського капіталу для формування структури зайнятості населення, що складається з інтелектуальних і творчих працівників [23].

З Таблиці 2 також бачимо по структурі і кількості вакансій і безробіттю, що вони віддзеркалюють наявну структуру зайнятості, що говорить про консервативну ситуацію на ринку праці, яка направлена на поточні цілі у стані війни – зберегти те що є і відновити те що зруйновано. Це загрожує відсутності умов для реалізації трудового потенціалу працівників, що покликані побудувати високотехнологічне суспільство і відтоку необхідних інтелектуальних спеціалістів на закордонні ринки праці. Якщо не будуть створюватися інноваційні підприємства і суб'єкти ринку праці не зрозуміють важливість зміни парадигми з ізольованого світобачення на органічний – екосистемний світогляд, що постулює позбавлення від замкненої, ієрархічної організації системи зайнятості, що направлена на захист егоїстичних інтересів, а набуття системою відкритого характеру, що складається з мережових зв'язків і прагне до солідарної діяльності [15].

Варто акцентувати на демографічному і віковому факторі зайнятості населення, щоб довести необхідність інтеграції вітчизняного ринку праці у глобальний. Відповідно до інформації Фонду народонаселення ООН, станом на 2023 рік в Україні проживало 36.7 млн осіб, серед яких більше 20% складають люди старше 65 років, а ще 15.2% - діти до 14 років. За даними ООН, загальний коефіцієнт народжуваності становив 2.19, що вже є одним із найнижчих показників за останні роки [28]. Тож в майбутньому прогнозується дефіцит працездатного населення, якщо не сприяти трансформації структури зайнятості населення України в інший вимір, де працівнику характерний високий рівень мобільності, що здатні швидко адаптуватися під галузеві потреби високотехнологічного суспільства [20]. Розвинута професійна мобільність є гарантією конкурентоспроможності працівника на ринку праці, що впливає на якість формування та накопичення, а також на ефективність використання людського капіталу країни [12]. Вже сьогодні, як зазначила Герасименко при аналізі структурних змін від початку війни, сучасні вимоги до кандидатів на вакансії є досить високими: майже 3 з 5 роботодавців очікують, що кандидати володітимуть англійською мовою на розмовному рівні, матимуть значний досвід та підтвержені результати. При цьому багато роботодавців не готові інвестувати час і ресурси в навчання своїх працівників [11]. Тож тільки завдяки передовим знанням, технологіям і взаємодії з іншими країнами можлива ефективна організація зайнятості населення, що в свою чергу допоможе нам перемогти ворога, який перевершує нас у чисельності та успішно інтегруватися як інноваційне суспільство в глобалізований світ.

Таким чином, аналіз структури зайнятості населення України в стані війни дав змогу сформулювати рекомендовані заходи щодо злагодженого функціонування її механізму, який забезпечує оптимальну організацію людських ресурсів та покликаний реалізувати національні потреби у підвищенні оборонної здатності країни і загальносвітові тенденції у розбудові високотехнологічного суспільства.

Отже, упровадження і дотримання перелічених заходів сприятиме гнучкості та стійкості структури зайнятості населення під впливом її ендогенних та екзогенних факторів:

- Збільшити впровадження і використання технологічних інновацій у всіх без виключення галузях економіки, що здатні компенсувати нестачу людських ресурсів і підвищити продуктивності праці зайнятого населення.
- Урівноважити розміри заробітних плат за професіями, щоб уникнути відпливу кваліфікаційних кадрів на зарубіжні ринки і підвищити мотивацію до праці.
- Організувати процес перекваліфікації і впровадити принцип lifelong learning у освітніх програмах, а також узгодити планування підготовки кадрів та актуальні потреби економіки.
- Підвищити підприємницьку і інноваційну активність шляхом розробки державних програм та залучення іноземних інвестицій з метою створення робочих місць.
- Забезпечити розбудову інфраструктури у областях України, де спостерігається найменша кількість зайнятих, щоб забезпечити однакову можливість інтеграції до загального розвитку і зменшення навантаження на ринки праці, де найбільше сконцентрована чисельність зайнятого населення.
- Сприяти якісному забезпеченню потреб армії і лікарень, щоб привертати більшу кількість зайнятих у державній обороні і охороні здоров'я.
- Модернізувати економічну діяльність у сфері будівництва, промисловості, енергетики, сільського господарства шляхом підвищення кваліфікації працівників і впровадження нових технологій, щоб відновлювати і будувати нову інфраструктуру країни під час війни.
- Удосконалити інституційне забезпечення гнучких форм зайнятості, щоб гарантувати працівникам і роботодавцям захист їх інтересів, що створить сприятливе середовище для цифрової зайнятості, адже фріланс і проектна зайнятість є важливим джерелом доходу для українців.
- Збільшувати частку працівників інтелектуальних галузей – освіти, інформаційних і телекомунікативних технологіях та професійній, науковій та технічній діяльності, що сприяють «дифузії» інновацій.
- Формувати високий рівень мобільності працівників, що здатні швидко адаптуватися в нестійких і непередбачених умовах.

Отже, упровадження і дотримання перелічених заходів сприятиме гнучкості та стійкості структури зайнятості населення під впливом її ендогенних та екзогенних факторів.

ВИСНОВКИ

Війна в якій зараз знаходиться Україна, спричинила безліч викликів і загроз для життя людей, створила нестійке і сповнене небезпек середовище для життєдіяльності суспільства. Як наслідок, структура зайнятості населення, зазнає змін, які вимагають постійного контролю і моніторингу, щоб адаптувати її механізм до сучасних потреб, які наразі полягають у підвищенні обороноздатності країни і розбудові високотехнологічного суспільства. В протилежному випадку, відсутності ефективної організації людських ресурсів, існує загроза у дисбалансі попиту і пропозиції на вітчизняному ринку праці та зростанні безробіття, а також неспроможності реалізувати суспільні інтереси і досягти загального добробуту.

Аналіз структури зайнятості населення України під час війни дав змогу визначити перспективні напрямки її перетворення а саме: збільшення працівників у військовій обороні та охороні

здоров'я у зв'язку з необхідністю захисту країни і життя людей, у сфері освіти, науки й ІКТ, що сприяють «дифузії» нових технологій, у будівництві та енергетиці, з метою відновлення інфраструктури міст. Також електронна комерція приваблює більше зайнятого населення, через віртуальність її процесів і можливості без значного початкового капіталу вести торгівлю на вітчизняному і зарубіжних ринках. Очікується все більша кількість працівників у сфері транспортних перевезень і кур'єрській доставці, що забезпечують мобільність населення. Проте у промисловості і сільському господарстві у зв'язку з автоматизацією фізичної праці залучених працівників, очікується зменшення потреби у людських ресурсах.

Виявлені особливості факторів зайнятості населення. Наразі фактори, які інтенсивніше визначають структурні зрушення мають ендогенний характер: військова агресія росії, міграція населення, демографічна криза, науково-технічна революція, глобалізація господарства. Не менший вплив мають фактори екзогенного походження: нерівномірний розмір заробітних плат, відсутність узгодженості між підготовкою кадрів освітніми закладами і потребами економіки, розширення гнучких форм зайнятості, підвищення мобільності працівника шляхом цифровізації трудової діяльності. Зазначені фактори спричиняють взаємообумовлений вплив і є важливими для розуміння механізму структурних перетворень зайнятості населення і природи її змісту який містить шість епів:

- 1) зміни в попиті і пропозиції на ринку праці;
- 2) адаптація освітніх систем;
- 3) мобільність робочої сили збільшується між секторами економіки;
- 4) створюються нові робочі місця у зростаючих секторах економіки, зменшується кількість робочих місць у традиційних або занепадаючих секторах;
- 5) політичні та соціальні реакції;
- 6) оцінка та корекція впроваджених змін та політик.

Тож щоб забезпечити механізм структурних перетворень зайнятості населення автором запропоновано низку заходів щодо оптимальної організації людських ресурсів, що передбачають: збільшення технологічних інновацій, урівноваження заробітних плат, організацію перекваліфікації та впровадження принципу безперервного навчання, підвищення підприємницької активності, розвиток інфраструктури в регіонах, підтримку потреб армії та лікарень, модернізацію економічної діяльності в ключових галузях, удосконалення гнучких форм зайнятості, збільшення частки працівників у інтелектуальних галузях та формування високого рівня мобільності працівників.

Результатом впровадження наданих рекомендацій має бути набуття гнучкості та стійкості структури зайнятості населення в умовах війни та розбудови високотехнологічного суспільства. Щоб доповнити і розвинути підняту автором проблему, подальші дослідження можуть стосуватися вивчення принципів і форм трудових відносин – мережі, що забезпечує комунікацію між суб'єктами ринку праці щодо ефективної організації структури зайнятості населення.

AUTHORS CONTRIBUTIONS

Conceptualization: Alina Barash.

Data curation: Alina Barash.

Formal analysis: Alina Barash.

Funding acquisition: Alina Barash.

Investigation: Alina Barash.

Methodology: Alina Barash.

Project administration: Alina Barash.

Resources: Alina Barash.
 Software: Alina Barash.
 Supervision: Alina Barash.
 Validation: Alina Barash.
 Visualization: Alina Barash.
 Writing – original draft: Alina Barash.
 Writing – review & editing: Alina Barash.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Banerdky, A., & Ester, D. (2021). *Diieva ekonomika dlia vazhkykh chasiv [Daily economy for important times]* (416 p.). Kyiv: Nash Format. (In Ukrainian).
- Barash, A. (2024). Zminy koniunktury rynku pratsi v epokhu shtuchnoho intelektu [Change the market conditions in the era of piecemeal intelligence]. *Artificial intelligence in science and education: proceedings of the international scientific conference* (pp. 600). Kyiv: UkrINTEI. (In Ukrainian).
- Barash, A., & Petrova, I. (2022). Analysis of the impact of digitalization on demand and supply on the Ukrainian labor market. *Social and labour relations: theory and practice*, 12(1), 26-40. (In Ukrainian). [http://dx.doi.org/10.21511/slntp.12\(1\).2022.03](http://dx.doi.org/10.21511/slntp.12(1).2022.03)
- Bell, D. (1973). *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting* (507 p.). New York: Basic Books.
- Bytsiura, Yu. (2020). Porivnialnyi analiz suchasnykh tendentsii strukturnykh zmin v osviti u konteksti formuvannia innovatsiinoi modeli rozvytku natsionalnoi ekonomiky [An up-to-date analysis of current trends in structural changes in the context of the formation of an innovative model for the development of the national economy]. *Nova paradyhma ekonomichnoi osvity u konteksti innovatsiinoi modeli rozvytku vitchyznianoj osvity: Zbirnyk naukovykh prats II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [A new paradigm of economical lighting in the context of an innovative model for the development of chemical lighting: Collection of scientific works of the 2nd International Scientific and Practical Conference]* (pp. 102-106). Kyiv: Vydavnytstvo NPU imeni M.P. Drahomanova. (In Ukrainian).
- Chykyntymihai, M. (2017). *Potik. Psykholohiia optymalnoho dosvidu [Flow. Psychology of optimal experience]* (358 p.). Kyiv: Knyzhkovyi klub "Klub Simeinoho Dozvillia". (In Ukrainian).
- Derzhavnyi tsentr zainiatiosti. (n.d.). *Official site*. (In Ukrainian). Retrieved from <https://old.dcz.gov.ua/>
- Florida, R. (2002). *The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community, and Everyday Life* (416 p.). New York: Basic Books.
- Goldin, C., & Katz, L. (2008). *The Race between Education and Technology* (496 p.). Cambridge: Harvard University Press.
- Harari, Y. (2017). *Homo Deus: A Brief History of Tomorrow* (464 p.). New York: Harper Collins.
- Herasymenko, Yu. (2024). Strukturni zminy na rynku pratsi Ukrainy vid pochatku viiny dlia fakhivtsiv [Structural changes in the labor market of Ukraine since the beginning of the war for specialists]. *Mozhlyvosti ta mekhanizmy pidtrynky biznesu v umovakh yevropeiskoi intehratsii: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Possibilities and mechanisms of business support in the conditions of European integration: materials of the International Scientific and Practical Conference]* (pp. 11-13). Kharkiv: Derzhavnyi biotekhnolohichnyi universytet. (In Ukrainian). Retrieved from <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/55112>
- Honcharuk, I., & Tomashuk, I. (2023). The labor market in Ukraine during the martial law and directions of its development in the post-war period. *Economy. Finances. Management: actual issues of science and practical activity*, 2(64), 7-29. (In Ukrainian). Retrieved from <http://socrates.vsau.org/repository/card.php?lang=en&id=34372>
- Kalinina, S. (2006). *Restrukturyzatsiia ta rehuliuвання zainiatiosti [Restructuring and regulation of employment]* (592 p.). Donetsk: Donetskyi natsionalnyi universytet. (In Ukrainian).
- Kishtainy, N. (Ed.) (2012). *The economics book*. London: Dorling Kindersley Ltd.
- Kolot, A. (2024). *Ekosystemnist yak imperatyv stiikoho liudynovyirnogo rozvytku (preprint) [Ecosystem as an imperative for sustainable human development: preprint]* (144 p.). Kyiv: KNEU. (In Ukrainian).
- KSE. (2024). *Zvit pro priami zbytky infrastruktury vid ruinuвання vnaslidok viiskovoi ahresii Rosii proty Ukrainy stanom na pochatok 2024 roku [Report on direct damage to infrastructure from destruction as a result of Russia's military aggression against Ukraine as of the beginning of 2024]* (39 p.). (In Ukrainian). Retrieved from https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf
- MOM. (2022). *Zvit pro vnutrishnie peremishchennia v Ukraini: opytuvannia zahalnoho naseleння (raund 8, 17 - 23 serpnia 2022 roku) [Report on internal displacement in Ukraine: infiltration of the population outside the country]*

- (round 8, 17 - 23 September 2022)] (14 p.). (In Ukrainian). Retrieved from <https://dtm.iom.int/reports/zvit-pro-vnutrishne-peremischenya-v-ukraini-opituvannya-zagalnogo-naselennya-raund-8-17-23>
18. Novikova, O., & Azmuk, N. (2023). Digitalization as a factor for strengthening resilience in social and labor sphere and the post-war recovery of Ukraine. *Economy and Society*, 53. (In Ukrainian). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-27>
  19. Pensiinyi fond Ukrainy. (n.d.). *Official website*. (In Ukrainian). Retrieved from <https://www.pfu.gov.ua/>
  20. Petrova, I., & Blyzniuk, V. (Ed.) (2023). *Mobilnist robochoi syly Ukrainy: tendentsii ta perspektyvy [Labor force mobility of Ukraine: trends and prospects]* (335 p.). Kyiv: NAN Ukrainy. Retrieved from http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/Mobilnist_robocnoi-syly-Ukrainy.pdf
  21. Petrova, I., & Lopushniak, H. (2021). *Conditions for formation of effective employment. Theoretical and Applied Issues of Economics*, 1(42), 70-79. (In Ukrainian). <https://doi.org/10.17721/tpe.2021.42.6>
  22. Petrova, I., Kravchenko, I., Lisogor, L., & Chuvardynskyi, V. (2021). Employment flexibility in Ukraine: advantages and limitations. *Financial and credit activities: problems of theory and practice*, 3(38), 490-498. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i38.237481>
  23. Petrova, I., Sandugey, V., & Mamedova, S. (2022). Preservation and development of human potential of Ukraine in modern conditions. *Theoretical and Applied Issues of Economics*, 2(45), 46-57. (In Ukrainian). Retrieved from <https://library.krok.edu.ua/ua/kategoriji/statti/1395-preservation-and-development-of-human-potential-of-ukraine-in-modern-conditions>
  24. Pikketi, T. (2014). *Kapital u XXI stolitti [Capital in the 21st century]* (694 p.). Kyiv: Nash Format. (In Ukrainian).
  25. Schwab, K. (2016). *The Fourth Industrial Revolution* (184 p.). New York: Crown Business.
  26. Scott, L. (2020). *The Double X Economy: The Epic Potential of Women's Empowerment* (384 p.). New York: Farrar, Straus and Giroux.
  27. Shtompka, P. (2022). *Sotsialnyi kapital. Teoriia mizhosobystisnoho prostoru [Social capital. The theory of inter-social space]* (400 p.). Kyiv: Dukh i Litera. (In Ukrainian).
  28. UNFRA. (n.d.). *World Population Dashboard Ukraine*. Retrieved from <https://www.unfpa.org/>